

Србобран
излази ДВАПУТ на недељу, сре-
дом и суботом.
Предплату примаю све д. и кр.
поште, познати скупитељи и у-
редничтво (грчка улица у ку-
ли бр. 1419.)
Рукописи не враћају се натраг.

СРБОВБРАН

Предплатна цена
на три месеца 2 фр. 30 и., наво-
годње 3 фр. на годину 10 фр.
а. предп. ОГЛАСИ: малих од 20
врта за три пута стаје 2 фр.
30 новч., већи преко 20 до 40
врта, 5 форинти аустријске
предности.

Год. VI.

У Новом Саду у среду 2. новембра. 1866.

Број 117.

Адресе

господину *Ђорђу Страшимировићу*

1.

Од својих бирача.

Високородни Господине!

Кад прошле 1866 године од више власти на-
лог добијемо, да посланика за угарски сабор бирамо,
онда имајемо ту једину цѣлу у виду, да за посла-
ника ове вароши изберемо србина, који ће знати и
умети Србство и права србека на сабору угарском
својски заступати.

Ми смо се сложили, и вас као посланика од
стране србеке једногласно изабрали, у нади, да ће-
те ви, као познати народни борац, тако исто и на
политичном пољу србека права у овом добу бра-
нити знати. Ви сте досада и на сабору угарском
и на овде држаном договору, а тако исто и на ко-
ференци посланичкој у Новом Саду наше вама дано
поверенје савршено оправдали, и ми ништа друго
нежелимо, но да ви на том путу и даље радити
непрестанете, тим ћете пак само дужности вашој
као прави Србин одговорити, а уједно осведочити,
да сте бранећи права србека наше вама дано по-
веренје достојно уважили.

Поклањајући вама и на даље наше подпуно по-
веренје, молимо вас да желѣ и права народа срб-
ског уопште код сваке дане прилике својски при-
градите и снажно браните и заступате, надајући се
да ви некој у Застива бр. 75 изишавшој, од неко-
лицине наших сограђана подписаној изјави, никакву
пажњу поклојити нећете, ер иста, као што сами
подписани признају, несадржава жељу свију бечке-
рчки Срба, него само почитатеља и једномисленика
Светозара Милетића, а између тих има их и такви,
који ни смисао те изјаве разумели нису, него покла-
њајући поверенје из пријатељства према пријатељу
Милетићевом свој су подице дали, зато се та
изјава никако другачије, него као једнострана у
атар личног и себи личног интереса, обшту стар
презирућа, и само на раздор смерајућа сматрати може.

Уверавајући вас нашег особитог поштована
остајмо

У В. Бечкерку 25 Октобра 1866.

Ваши

Почитатељи:

Х. Купусаровић, Смедеревац, Атанасија Нико-
вић свршени правник, Бранко Берич свршени прав-
ник, Александар Славич Коста Славич Владислав
Стойковић Јован Гардинович Стеван Савич одвѣ-
тник В. Димич бирач Никола Буковала Ник Куп-
усаровић Тоша Анагности Александер Адамовић
Васа Никифоровић Александер Вуков Јован Савич
Јован Милетић Сима Вуков Димитрије Живановић
Е. Кудић Петар Димитријевић Александер Башић Јо-
ван Поповић правник Јован Михайловић Ђорђе Стој-
ковић Јован Стојковић I. Крајован Стефан Настич Та-
насија Маринковић Александер Поповић Светозар
Поповић Владимир В. Маринков Любомир Поповић ка-
пелан Јован Марковић Прока Поповић Светозар Ви-
шњак Васа Максимчев Стеван Цветковић Васа Ши-
шић Емилиј Србески Никола Максимчев Георги
Турински Давид Николај Димитрија Поповић Јован
Поповић Младен Н. Живојновић Михаило Неделько-
вић учитељ Тоша Жуљунски Георги Карфански Макс
Турински Любомир Гричић Никола Ружић Јован Ада-
мовић Велизар Адамовић Аврам Каић Тима Каић
Димитрије Недельковић Александер Јовановић Ница
Попов Прока Козловски.

2.

Од бирача из Ст. Бечкејског диштрикта

Врстни Србљини!

Кад смо, пре годину дана, наше заступнике,
на високославни угарски сабор бирали; наша е
жеља била, да би таке врле посланике изабрали, с
којима би се с поносом дичити могли.

Од то доба пак до данас бодрим оком пратисмо
дѣла твоја, видисмо те мужици бранити права србеком на-
роду од угарски краљева даровани повластица, ви-
дисмо те даље, да си сва праведна средства упо-

требљавао, да се наше желѣ путем угарског сабора
у ред с нама, а не без нас, доведу.

Узвишено овако твоје понашање показало се у
томе тренутку у зениту висине своје; покренута пак
мисао сазивана србеких посланика нађе и код нас
најискренија и најрадоствнија одзива; у слѣд чега се
неколицина посланика у НСаду 3 Октобра 1866. и
саста и у корист оностраног Србства сваког ува-
женија достојна закључења донесе и која закључења
кромѣ последњих тачке као прави израз своје желѣ
усвојисмо. —

Почем се у тим обнародованим закључцима „с
наведеним изнѣмком“ и наше долуписаних желѣ со-
удару то и ми сасвим на основу држане конфе-
ренције дана 12 (24) Септемврија т. г. у Ст. Бечу
сво наше поверенје свима твојим позиву слѣдовавши,
и за народност нашу свагда одушевљеним борцима
и посланицима поклањамо, и тебе, врстни Србљини,
умољавамо, да ту жељу и њима изјавиш; — а теби
пак препоручујемо, да се и у будуће као врли Ср-
бљини и заступнику код високог угарског сабора за
наше желѣ и наша права ревностно заузимаш, да
Србеки народ са поносом врли дѣла твоја спомену-
ти се може, пак да и у будуће у срцу народа
србеког, као што си и досада живио, — живити
можеш.

Прими дакле овај наш, непоколебимог нашег
спрама тебе, и дѣла твоја, најискренији изражај по-
вѣрења — буди здрав, и уверен, да ће те род срб-
ски докле год сунце и месец буду текли, свагда
љубити и уважавати.

У Ст. Бечу на Митровдан 1866.

Самуил Бранковић парох Ст. Беч. и чест. конс.
епарх. сосѣд., Александер Поповић свешт., Арон
Клаић адв., Живоин Димитријевић адв., Тада Ђачић
местни кнез, Ђорђе Јовановић адв., Северин Татић
адв., Севастијан Завишић адв., Јован Савич адв., Ми-
та Радаковић адв., Др. Никола Малетић, Јован Му-
чалов адв., Милош Јоцић адв., Цасм. Ђорђе Чокић,
Данил Стаић, Павле Стаић, Ђорђе плем. Ђермић
адв., Лука Крестић чинов. код друш. регул. Тисе,
Светозар Недельковић земљ. притаж., Георги Петро-
вић учит., Сима Станишић земљ. притаж., Гедон
Пекаровић ц. кр. поштар, Лазар Татић екон., Но-
вак Кекић диштр. благај., Арсен Поповић, Ненад
Крестић, Стефан Свирчевић, Марко Войновић еко-
ном, Рада Живков Аксин, Арон Живков Тацков
екон., Марко Кекић земљ. адв., Васили Ракчић парох
Петровосел., Арон Крестић пар. Петровосел., Ђорђе
Балубић адв., Симеон Загорица окр. пред., Никифор
Вуић адв., Ђорђе Вуић сврш. богосл., Јован Балуб-
жић одб. предс., Никола Стаић заклетник, Наум
Вишковић заклетник, Дорословачки Живан економ,
Ђорђе Марковић учит. I. разр., Тишимир Матић по-
рез. благај., Тимотија Слѣпчевић учит., Урош Михај-
ловић трг., Николај Димич трг., Антонина Стаић,
Лука Велички, Урош Врбашки, Младен Стаић екон.,
Лука Стаић екон., Јован Певић, Светозар Бугарски
кротч., Ђорђија Стаић екон., Стеван Олајчић обшт.
предс., Танасија Завишић екон., Сима Маински свеш.
Милош Маински, Лука Воргић, Јован Врбашки, Ни-
кола Јгетић, Лазар Матић, Симеон Бранчић, Мое
Цвезинов епитр., Аркадиј Матић епитр., Груја Вр-
башки, Анастасија В. Димич сврш. приправ., Велимир
Рацковић, Никола Ђорђевић, Младен Вишковић екон.,
Васа Тобић, Дамян Вукосављевић, Васа Карамалић
Ђурчија, Петар Пеић, Сава Милинков ковач, Завиша
Томашев, Никола Тобић столар, Сава Рацковић
столар, Васа Цвезинов, Јоца Ансов, Марко Панић,
Васа Стаић, Исидор Цвезинов, Ђира Милинков, Три-
фун Кафански диштр. предс. из Сентомаша, Гедон
Дуићерски, Георги Р. Стефановић.

Први угарски глас о нашем чл. 42.

За кој дан састаће се наш сабор, вели „Позор“
да саслуша извештај краљевинског одбора и да према
њему учини даље одлуке.

Дознајемо, да сав народ тај извештај жељно
и нестрпеливо нагледа; а знамо и то, да би ве-
љина саборски чланова хтѣла унапред обавѣштена
бити о том послу, да га узможе проучити и при-
правити се за важну разраву и за још важније
одлуке.

Овој ћемо жељи задовољити, у колико узмо-
жемо; а сав извештај с многим списима и разпра-
вама продрет ће у свет истом после сабора, који е
и позван и овлашћен, да о њему одлучуе.

Приобћујући међутим ма колико о пословано
краљевинског одбора, мислимо да негрђисимо про-
тив наши дужности, што их имамо прама сабору,
будући да су списи нашега краљевинског одбора
и онако тискани у извештају, подишеном угарском
сабору, ал дајемо мађарским езиком.

Разумева се само по себи, да е дѣлованје на-
шега краљевинског одбора основано било на члан-
ку 42. од год. 1861. и зато ваља пре свега знати,
како се е о том чланку читовао угарски краљ-
вински одбор.

У нашем су чланку четири главне ствари: 1.
изјава, да е савез троедне краљевине с Угарском
г. 1848. правно престао; 2. установленје земљиш-
нога обсега; 3. очитованје о државоправном заједи-
ству троедне краљевине с краљвином Угарском и
4. захтѣв о нашој аутономији.

Неков тачке овога чланка одбио е угарски кра-
љевински одбор одмах на почетку, а о њиховх е
тражио, да му се разјасне; расуђујући ми дакле
очитованје, ваља памтити, да е ово био истом зме-
так договора, о којем ће читатељи наши тек за не-
колико дана до краја обавѣштени бити; но ево сада
и тога првога угарскога гласа о нашем чланку.

Угарски одбор рече пре свега, да не може при-
знати темелј нашега чл. 42. од г. 1861., по коме
да е усљѣд догађаја од год. 1848. свака друга, ма
какова, буди законотворна, буди административна,
буди судствена свеза између троедне краљевине и
Угарске правно прекинута, осим што им е краљ
заједнички, који едном и истом крунитош постав
краљви угарским и хрватским, а има се крунито
слободном вољом народа.

Премда су догађаји од год. 1848. фактично пре-
кинули свезу, која е троедну краљвину с Угарском
спала много столећа, то угарски одбор није ипак
хтео признати, да е између ових краљвина, осим
заједничкога краља и заједничкога крунисања, свака
друга свеза после престала; т. е. он није хтео при-
знати, да ове краљвине нису никако по праву и по
закону свезане. А у том признању пречио га е и
саборски напутак и особно осведоченје и прагматич-
на санкција, која да свима земљама угарске круне
има служити као темелјни закон.

Уз то е угарски одбор очитовао, да е Угар-
ска приправна стару свезу на корист обе стране
преиначити, и ако Хрватска захтѣ, разпространити;
ал нови пактум, нову прагматичку санкцију угова-
рати, да ње нити допуштено нити пробитачно.

Други приговор тиче се посебне крунитошне
завѣренице. Угарском одбору се чинило, да би то
било или сувишно, или немогуће; зато е питао, би
ли између угарске и хрватске крунитошне завѣре-
нице могла бити битна разлика; па ако би могла
бити између њих таква разлика, како би се об-
новило заједничко крунисање, кад би се една кра-
љвина већ договорима била са краљем и крунито-
бену завѣреницу уговорила, а друга би се краљви-
на о том истом договарала?

Затим е молио угарски одбор, да му се про-
тумачи, шта значе оне речи нашега чланка: „и то
има се крунито по слободной вољи народа;“ — ер
што о слободной вољи зависи да се може и одрећи,
а по прагматичној санкцији да се не може украти-
ти крунисање онемо владоу, на кога е ред, да
по наслѣдном праву сѣдне на престолу — ако е
вољан задовољити законитим увѣтима.

А напоследку е жељно знати и то, која су она
заједничка, а која опет она посебна права, што их
наш чланак спомиње, гдено вели, да троеднеј кра-
љвини осим њених посебних, темелјних, држав-
них и уставних права пристов још сва она јавна
права, која припадаху краљвини угарској до коца
године 1847.

Што се пак земљишнога обсега троедне кра-
љевине тиче, то е угарски одбор унапред изјавио,
да е оно станје, кое е настало иза догађаја године
1848. противно уставном закону и да се не може
примити за изходиште уговарања.

У поводу тога тражио е угарски одбор, да му
се протумачи, шта разумјева наш чланак под пра-

вом троедне краљвине на Међумуре и која су она виртуална и територијална права, којих се признавају пре свега ште од Угарске.

У погледу заједнички пак послова молио е, да му се поименце назначе они послови, за које би по нашем чланку имало обстојати заједничко законарство и прама овоме законарству највиша заједничка управа.

О аутономији изјави се од речи до речи овако: „Ми писмо противници пространие аутономије за Хрватску, али се усуђујемо за искрену обавјест молити о том, захтјевали се гледе ових предмета (изборених у чл. 42. год. 1861.) аутономија толикога домаћина, која сваку свезу и дотицај с Угарском подпуно искључује?“

Шта е на то одговорно наш краљевински одбор, приобштит ћемо обашка. (Позор.)

Реакција.

(Свршетак.)

Погледајмо на север и југ, погледајмо на кретањем немачка и скоро завршено уједињавањем италијанска елемента, — обазримо се на исток па ћемо видети, да нам се на вренику народног живота одсујани привори улазују, и заштајмо се ком племену и са тошчином и етнографична гледишта у овој драми најглавнија улога припада, па ћемо тако специфичну важност морална и материјална утицаја упознати, које е мађарско племе на југоистоку чинити кадра!

Гди е на то стојмо, и од каквог су поспешног замашаја за хришћански југоисток аустријски Славени уобште, а наиме Југославени, то е данас обште позната ствар. Ми овострани Срби неможемо никако децизивно на аустријску политику утицати, како наша едноплемена браћа Хрвати, нама е октобарска диплома и руке и уста везала, ми смо на милост и немилост угарском сабору предани. Али ми можемо зато без сумњив морално и материјално позначајући се при свем том на наше од угарске круне ујачене нам повластице, врло важна вежикула у данашњим конституираним Угарске поренути, — ми можемо или равноправни народи срећне Угарске бити, или ћемо заклетим непријатељим мађарска централизма да останемо, кои ће првом уредном приликом силом праву своје важност да прибаве и оно да отму, што им неправда и мађарска централизација крати. —

Писмо ли кадри морално или материјално посебну улогу у развиту те народне хаотичне смесе на себе узети, а оно зацело ни едном свестном Србљину та идеја не ће на ум пасти, да као „legiones auxiliaries“ на оно бошште ногом ступимо, гди се за политичну самосталност искључиво мађарског народа бојак бие, и гди се мађарској централизацији под видом нека назови либерализма пут крчи! —

Данас ево видимо, гди дворска хрватска канцеларија света ербска патријарха позива, да благовештенске закључке јој пошлџ, да их хрватском сабору као краљевске предлоге поднесе. Питам ја, е ли то и мађарска канцеларија учинила, и имали онај народ право, да се против сваке узурпације оградити, кои му се на очиглед у пожејет његовом светом праву причињава, па било то од стране угарске круне или угарска сабора. Шта ми друго од угарске круне иштемо, него да нам благовештенски закључци као краљевски предлог на мађарски сабор дођу, и да мађарски сабор бело или црно о овима рекне! Шта ми тим поступком друго хоћемо, него да покажемо да смо не само за грађанску но и за политичну слободу зрели. Доктринари веле, да правну спољашњу слободу народима по томе делити ваља, колико е кои са унутарњом слободом уснео, т. е. уколико е кои народ из примитивног стања човечанска живота, до зреле добе морално слободна човека доснео!

То никакав прави либерализам па ни наш у себи несвађа, да се политична слобода и код свака поединца индивидуа у држави као највиша сврха правне теорије реализује. Таку разновидну аномалију државна живота правна теорија непознаје. Политична та слобода односи се управо на поединце факторе у држави, и на оне едноврстне делове, из којих се ти фактори или суманди васцеле државе састое. Ти фактори то су поединце народности у држави. А права народности уживају поединца индивидуа, која скуп те народности сачињавају. Права су ови у природи основана, њих нествара правна теорија, ова их е кадра само да изншта и свету на видик да изнесе.

Народност свађа у себи осим осталих прво нумеричан момент. И гди тај постои, ту сваки народ и своја природом освећена права од сваке узурпације и непозване тутеле бранити мора, ако хоће

да му народно свест повестица човечанства не одрече. Нас овострјне Србе неузима само овај рационалан момент у заштиту, нас почитује и признаје не само обичај но и државна повестица за народ. Да ли смо ми за политичну слободу зрели или не, то нам сведочи сва наша прошлост а наиме 1848 то нам сведочи ево и садашњост!

Положај овостраног народа ербског напредан е пољ не само у обичној но и у државној повестици. Едни смо под круном троедне краљвине, други под круном светог Стевана, а трећи е део у войној крани. Ти различити пољви произвађају и различна политична миња и разне политичне странке у народу нашем. Но најпосле било странки колико им драго, прави Србљини ипак само једну сврху — обезбеђење народна живота, или бољ рећи политичне слободе имати може. И што на ову смера, то ни едан прави Србљин из вида упустити несме!

„Застава“ нам доноси неке мршаве доктрине, о политичким странкама. „Застава“ вели, да су оно Мађарони кои без услова слогу и заједницу са Мађарима траже. Но „Застава“ назире и тамо заступнике ербског народа, гди о ербском народу ни гласа ни трага нема. „Застава“ немогаши са својом искључиво велико-мађарском и са омиозним додатком свога уредника иначе бечейска посланика прококсати, сама вели: „Треба да се стрпимо још мало. . . Разлазку наши странака биће времена доста.“ „Застава“ се дакле и сама од мађарска сабора ничему ненада! Питам ја ту мудру и родољубиву редакцију одкуд то сад у едаред?

Незове ли се то за мађарску конституцију без свака обзира на наше повластице воевати. У нас, које Застава реакцијом именује, у нас стои на првом месту политична слобода народа нашег, као фактора државна живота, на првом месту. Гди е то и у којој држави то постои, ту се „eo ipso“ и грађанска слобода подразумева. Спољашња правна слобода, или политична сјожава у себи и грађанску. Грађанска е слобода „pars integrans“ од политичне коју морају сви фактори у држави, кои принцип равноправности клана, уживати, и та се обично без грађанске слободе ни помислити неда. То е наша жеља, која никаква иначе субстрата за себе нема.

Низ дакле у нас народно питање секундарно, оно е у нас на првом месту. И нек Мађари принцип политичне равноправности свију народности у Угарској изреку — на сваки ће Србљини шњима и зло и добро ерцем и душом да дели. Но пре него што се ово ебуде морали би се Мађари своје етаргине о великом мађароасагу отрести.

Само онај, ко то од Мађара не жели, тај е друг котерије мађароаске — тај едрук себична и туђа а не народна интереса. Док год дакле сабор мађарски моћну таланике са своим мађаронским наемници према осталим мађаронима прави, и са немачком централизацијом о народном животу аустријски Славена агира; сви ћемо дужности ербска слва подпуно одговорити, ако се неузкратимо против ти по нас и нашу будућност убиточни тежија реагирати, да се онако исто Угарска децентрализује, као што то Мађари од целокупне Аустрије желе. — Ер ако Мађари у децентрализацији Аустрије најбољ гаранције за обезбеђење своје самосталности налазе, без сумњив ћемо и ми најбољ гаранције за обезбеђење наше политичне слободе у децентрализованом и по народностима скупчаном Угарској да нађемо. Те люде, кои не траже братске љубави и заједнице од Мађара у лепим само речма но у угарском уставу, у угарском приватном и државном закону, кои пре него што Мађарима братску руку у заједнички бојак пруже, обезбеђују своју народност хоће да виде — те люде назива „Застава“ са браћом својом Мађарима, реакцијом! — Ј.

„Застава“ и бечкеречки „Заставничковњивма.“

(Свршетак.)

Нашу странку или као што уредник „Заставни“ родољубиво назва, „котиери“ сачињавају мужеви, кои су негда били сви присни пријатељи тога уредника.

Већ сама ова околност велику сумњу и евику баца на чистоту „крисшал-карактера“ заставнича уредника. Да би се пак видело, какви бише ти стари пријатељи Милетићеви, ево их овде само неколицину наводимо и то:

Да едни му бише покрај пријатеља и доброштори, које он у љачком свом животу као врле Србе поштоваше, и као такве своим одама прослављаше. Чим стаде на своје ноге, постаде од своих доброштора ученици! родољубивци! и неблагодарно раскиде свезу и одношењ, које е сваком племенитом ерцу свето.

Други га у новинама својим из личног пријатељ-

ства препоручише као најбољг и најбављетниег одвџтака, и дуго стојаше с њиме свезом искреног пријатељства скупчани. И ову свезу пријатељства раскиде, чим сам дође до јавног органа, и то на начин, кои изображен и воспитан човек никако не може одобрити.

Треће, које шеф Диевника, у јавним круговима „чедшол“ и „алемом“ млађе ербске интелгенције називаше, докле с њиме заједнички на пољу журналистике радише, сад назива „Хоновцима“ „себичницима“ и „котиери“ зато, што су од њга одустали, ебог чега? ни е нам овдџ места наводити.

Јавно мињине нека пресуди, које ова околност није на чест служи, нама, или уреднику заставнича?

Што „Застава“ наводи да се у нашем друштву налази люди најразнијих (требадо е дотати: *политичких*) миња, то нам баш за доказ служи, да писмо, ипак жељимо икад под монопол узети јавно мињив, као што то „Застава“ чини, него гледамо, да либерализам не толико устаи проповџдамо, колико га у *дџлу* показујемо, допуштајући свакоме, да своје политично мињив и увџрењ смџ имати и слободно га заступати.

И ко смџ казати, да само овде може разговора бити о међусобном личном пријатељском одношењу, гди е еднана политична вџроисповџет. Лично пријатељство може постојати и без еднано политичног мињива; оно се оснива на поштену характера людеког. Анатему на люде бацати, и на тријанцима, староволама, реакцијом и т. д. називати их зато, што не мисле као ми — та е наука нова, и изншла е из школе Милетићеве.

При свршетку свога чланка позива се уредник „Заставе“ на свој „предживот“

Ми мислимо, да се на „предживот“ само *велики* характери имају права позивати, коих прошлост пред обштим народним судом стои чиста и ејна, и ако никаквом, оно бар не обичном слабошћу людеког помрачена.

Међу овиме характера ваљда се уредник Заставе не ће броти? ако пак држи, да се смџ броти, овда би жељели знати 1. *мистерисни* начин избора његова за градоначелника у Новом Саду, кад се у преходној јавној конференцији отворено испешино, да не ће никаква звања пријати. 2. *Каквим* се начином пре три године дао изабрати за посланика кулског, кад е тамо сам главом отишао, да ради за избор неког *другог*? 3. Како се слаже с величином характера виити по Срему и агитирати, да буде на обадва сабора у исто време изабраа? Чему се овде више угађало, користи народној, или празном славољубију својој? 4. Слаже ли се, не с великим, него обичним родољубивим характером, омладину противу свију, кои не мисле као пештанска „Застава“ и њи уредник, на одпор дизати, и међу дџцом и родитељима, ђацима и учитељима, питоњима и добротворима, уобште: међу млађим и старим еџме неспоразумљива, неслоге и раздора сејати, и тиме најсветије свезе, које поштене душе везују, не обавирући се на најубитачније послџдице по наш породични, социјални и народни живот, за љубав своје самољубију несмислено раскидати?

Ево ово су моменти, а има их јошт *мног*о таквих из „предживота“ уредника Заставе.

Овако понашањ, било оно приватно, или јавно, баца евику на чистоту характера, и не само наша странка, него ни едан *зreo* и *свџштан* Србин не одобрава, ипак ће кадгод одобравати овако понашањ.

Не дакле „себични интереса“ ниш „лично непријатељство“ према Застави и њном уреднику, него убитачно по народ самољубије г. Милетића и *ексклузивна* његова политика, дадоше нашој странци и овдашњој журналистички повода, да противу његова правца устане и јавно га, као убитачна, осуди.

Овољко и према уреднику заставнича, и према нашој поштованој публици дужни бисмо казати на изјаву њих 10 бечкеречких бирача и на чланак заставнича; и с овим у овом предмету прекидамо сваку даљу полемику.

Никковић.

Енглеска преса о Аустрији, Пруској и Русији.

О министарској промени у Бечу пише „Тайме“ „Са наименовањем господина Байста почињ за Аустрију први дан новог живота. Госп. Байст нашао е за целасходно, те е окружицу наџао, која изјаснено и изјавиено врло наличи. . . Он се своје политичне прошлости сасвим одреко. . . Он ступа јавно попраште без приетражја и предрасуђа. . . Будућу аустријску политику неће гивџ и ненавист руководити. Никакво признањ није од већег значаја бити могло. Између Аустрије и Пруске треба да се

тешна свега развие, него што е само пријатељство Прелазећи на пруско-руску алијансу, вели тај лист са неким сангвинизмом: „Интереси Пруске и Русије немогу нигда едни и исти бити. Прајска неће се нигда каквим увеличавањем планом на други кои на чин наговорити дати, да дољњи Дунав Русији напусти.“

Тако исто пише и „Пошта“: „Госп. Байет е без сумњив едан од најдаровитнијих дипломата у Европи. Истина е, да његова ствар није успехом крунисана; али несрећа, која е саксонског краља постигла, није било последица његових савета. Господин Байет могао е доста далеко предвидети, да е немачки савез на умору; једина погрешка, коју е учинио, била е у томе, што е држао, да мале државице под каквом новом организационом своју независност сачувати могу. Они, кои Байета куде, што е у прошлом рату Саксонску на страну Аустрије приволео, нека промисле, да би Саксонска покрај друге које политике оном судбом задовољити се морала, коју е одклонити тежила. Господин Байет уверио е Европу, да се навеки од свију својих пређашњих савеза одрекао. Таково признање није баш нужно било. Његов садашњи положај неби могао никако од пређашњег различити бити, него што е сад. Аустрија није у стању, офензиве се латити.“

И „Адвертисер“ незна, шта би се против госп. Байета као спољашњег министра аустријског навести дало. Што се уверавања о његовој мирољубивости тиче, то би се ово тако тумачити морало, да ће се од напада на Пруску уздржавати, али да ће све употребити, да Аустрију од нападајуће пруске политике сачува. . . Други узрок. да се госп. Байету уверење поклони, ете, да се он као протестант уплатву евојити подчинити неће.

Много неповољније изражава се. „Дайль Неве“: „Госп. Байет осећа, да му се правдати ваља. Он уверава, да се од своје прошлости сасвим одрекао. Како е он овај безпримјерни психолошки вештачки комад извео, треба погађати. . . Нови министар могао се тако исто мало своје прошлости одрећи, као што и најновији повјетници Саксонске избрисати може. Кад каже, да се сваке пристрасности и предасућа одриче и да само на своје нове дужности и нове поверене му интересе мислити жели, то више обећава, него што би се од њега очекивало, да учинити може.“

„Хералд“, кои се засад по владајућим у француској преси изворима поводи, неверује на могућност каквог искреног споразумљена између Пруске и Аустрије или између Пруске и Француске. Садова е велику заблуду између оне две прве провалила, а Рајна ће неслобом између оне две друге остати. Тим више верује на савез између Русије и Пруске. Русија неби могла са задовољним очима гледати, да малих држава у Немачкој нестане, и да се пруска морина снажи, али Русија е увек тако мудра била, да е свршена дјела важити дала. Она има доста и оштроумија, да е неопоречивост пруских побједа прихватила. Осим тога посланство е „свете Русије“ на истоку и западу, њиве тежак против запада само су знаци политике, е којом Европу заварати жели, да мирно у истоку радити може. И тако неби Русија и Пруска една другог на путу биле. . . Европа стои сада на оној точки, као оно год. 1853. уочи римског рата, с том само разликом, што е тада слаба и малодушна Пруска, сада јна и арогантна. Извјестелји успеха, кои е Садова преокренула, те се Бисмарку и његовој „либералној“ политици зачудили, увидели би са тугом, како е чешком войном и сажалења достојним ослабљеним Аустрије европска равнотежа, т. е. сигурност европског мира поремећена.

„Глобе“ неверује европским извјестима, да е алијанса између Пруске и Русије закључена, али држи, да се о том преговори воде, кои ће без успеха остати. Гроф Бисмарк вуче цара за нос, као оно прошле године и цара Наполеона, како би му тим бољ своји планови сазрели.

Нови Сад 1. Нов.

Данае е овдашњи намјестник и парох Алек. Захарив постао протопресвитером новосадским. У консисторији били су сви главнији присједатељи њени и сви били осим г. архимандрита Коларовића за намјестника. Од стране Д. Ст. Иванског пароха пало е тим поводом крупних речи противу г. архимандрита. Болестив-г. епископ благословно е радо овај едногласни свештенички избор; а увјерени смо, да ће га и цјела обштина е радошћу примити, ер нови прота служи као намјестник и администратор ево већ 14 година.

— Г. септемвриј Др. Субошић честитао е г. ђенералу Сарашировићу, и жели му у предуметом народном дјелу сваки успјех.

Судбина е ваљда тако то тјела, те смо ми Срби расјави, да неможемо зато нигда бити у подпуном смислу слободни, уживати као што други сретни народи, слободу подпуну законитости и народности, двѣ највеће светиње рода људскога. Камо љубе среће, да нас е блаженопочивши патријарх Чарновић оставио на миру у оно доба у мајки Србији, те би сада четрдесет пљада породица у Србији више било, уживали као људи слободу, а тако овдѣ нигда ни до њека. Ми овамо Срби, као најдалји и најмањи у броју, радуемо се од срца, када у Войводини ербеској штогод чуемо да радите и наистите за своју народност. И не давно, када се оно њеколико посланика ербеси на угарском и хрватском сабору, сабрали у НСаду, за посаветовати се шта у садашњем времену при устројвању монархије наше чинити ваља, за неостати ваља стражињи; ми се овамо радуемо том вашем збору; ер, крв није вода! — Хвала буди велика г. ђенералу Сарашировићу, кои се свагда показао да ерцем и душом искрено љуби род свој ербески. Исто тако и г. Др. Милетићу. — Али, немило е свакога овдѣ дирнуло, да онако непристойно др. Милетић у конференцији новосадској споминаше наше архiereв, а нарочито светог патријарха. Та ако нећемо баш коју добру рећи нашим прелатима зашто неби премучали, а не пред туђим свјетом ружити црквене високодостојнике. Прилика та, да се свети патријарх сам изразио и рекао: *да е готов и жели да е народом ради*; мислим да није требало побачити.

Љуба реч, гвоздена врата отвара, вели наша пословица. Зашто се неби љњим начином радило сложио са архiereвима нашим, а особито са св. Патријархом, кои е од памтивјка био и црквени пак и политички наш поглавар у Аустрији? Зашто неби депутацију пред краљем нашим, предводио св. Патријарх. Или наши Срби оће паметнији да буду од Мађара, кои свагда свога примаса пред краљем воде да их предводи и кои мало више интелегенције имају неголи ми. Зашто Хрвати, гдѣгођ е, свуда их предводи бискуп Штросмаер. Свагда и у сваком приликама, депутација е свака импонираола, ствари и предмету већу важност свагда давала, када су год епископи наши придруживали се. Особито сада, кад се тиче тако важни предмета за наш тамо народ, од велике би штете било да изостане клир наш. Слога дакле браћо, пак слога, то е једино спасеније наше. И овако смо слаби, мало нас е и расјави по бјеломе свјету; немојмо се још слагати и уедињавати, пак ће мо сасвим пропасти. Непријатељи наши свакако се наслађују нашем цјњано и неслоги избјегаваймо дакле колико е могуће, не давати им ту насладу.

Наш сабор сазван е за 7. (19.) новембер о. г. — Надати се, како сада има доста у сабору народнолиберални посланика, да ће за ову нашу бјдну покрајину штогођ корисно исходатајствовати. — Госп. губернатор наш барон Филиповић, њњки дан е пошао у Беч. —

Ононадне вратише се сви граничари Оточке регименте, кои су код нас од мая мјесеца у посади били, у отечество своје. Они су за кратко ово врјеме врло добро и љубо се понашали, тако, да од свију стекоше љубав велику, коју ће увјек Далматинац наш сирам своје браће имати и њговати. —

Аустрија.

Н. Вел. цар повратио се 28 Окт. са пута у Беч. На беседу, коју е бечки градоначелник овом приликом изговорно, одговорило е Н. Велечество:

„Захваљуемо вам, господин градоначелниче, на извјашњим осећањима привржености, кои ми у име верне вароши Беча приносите. Ја сам оне од рата пострадавше земље до крајних граница походио, много нужде и невољѣ вашо — али сам свуда са доказима чврсте верности и непоколебиме привржености цару и држави предуретан. Код верног мишлења Моје прадјеске вароши Беча — е божиом помоћу код постојанства и слоге надам се, да ћемо бољој будућности на сусрет ићи.“

И председник трговачке коморе, госп. Винтерштајн, поздравно е беседом Н. Вел. на кое е оно слѣдеће одговорило:

„Радуем се, да сте, моя госпадо и ви дошли, да не овде дочекате. Мој е прека жели и најбољи вољи, да интересе индустрије и трговине унапредим, и Ја при том рачунам на суделовање индустријалаца на читаве царевине, а посебце оних из Беча.“

Србија.

О стању Турске пишу „Цукуџету“ из Београда од 22. Окт.: Признавајући, да се патив хришћана у Турској

дотле ублажити немогу, док абсолютна неправда ове у бољ, некако правно стање недође, закључава европске велике силе од Порте правне основе за хришћанске поданике. Октобра 22. год. 1839. издаде Султан Хати-Хумајом, кои би дабогме згодан био, да рај грађански положај добије, кад неби тек само обећање остало био. За велике жртве, кое западне силе на одржање отоманског царства принеше, закључава оне после кримског рата од ове гаранције, да Хати — Хумајом већ еданпут у живот ступи — и ово е повод, те е Хати — Шериџ од 1856 изишао, у ком се три битне точке садрже: а.) Свиња и данцима Султана, без разлике вере, поделу се сигурност личности и имана, као и одржање чести; б.) Све тужбе између Турака и хришћана да се мешовитим судовима предаду; и в.) Сведочење свију вероисповија имаю пред судом подпуну важност.

Остварање ових обећања можебати да би хришћане са турском владом измирило и турски државници неби при том остали, него би тај узки правни круг хришћана још разширили и онда би се источно питање мирним путем решити могло.

Но Хати — Шериџ био е оне исте среће као и Хати — Хумајом; сваки паша, кад га е примно, посиога е на глави, у знак поштовања према оном месту, од куд е изишо — турио га е затим у бездани деб и — „пеки — пеки —“ добро, добро! било е. Нигда више недође на свет то писмено — шта више милиони Турака знадоше за њега толико, колико е Улема (турски свештеник), више за звезду Венеру!

Хришћани наравно неосетише никакве промене у своје несрећном положају. Желите ли за то доказа? Ево их:

Госп. Абот, енглески консул у Монастиру писао е своје старешани, посланику госп. Хенри Булверу: „У реду е, да се хришћанске сведочење непримјемо, и зато неможе ни едан хришћанин као сведок у процесу кога свог едноплеменика пред судијањим.“ (Извјестие консула о стању хришћана у Турској п. 7.) Госп. Блунт каже: (ibid. п. 35) „хришћанске сведочење у распрама између Турака и хришћана непримјемо се код местних судов.“ Госп. Коке, енглески консул у Букарешту писао е: „у Босни Херцеговини и Бугарској непримјемо е хришћанских сведочења код судова предмет обшних тужба.“ (ibid. п. 96.)

А како се оне друге две точке Шериџа уважавашу? Никако другоначе, него као и треба, кое сам најбољји докази посведочио. На ове точке враћати се, недржим баш за нужно, ер сам већ у пређашњем чланку о томе довољно записа навео.

Сад е питање: шта е управо узрок томе, те се Османлије поправити немогу? Ја одговарам: Пре свега теоретична управа државна и до државног начела узвишене зановести и науке корана. „Мултка“, овај пандект мусулманских каноничних закона, сачињава, као што е неки енглески путник добро прихватио, још и сад основ целой администрације и правосудству, а уземе су јки елемент моћи у Турској. Но да се дух ове Мултке позна, довољно ће бити читаоцу слѣдеће место навести. . . „Хришћани не сме лшити нити оружје носити, он несме оне хаљане носити, кои Турци носе. Његове жене треба да се на улица и у купатила разликују, и он мора на своју кућу какав знак метнути, да га народ (правовјерни) не поздравља; он мора свој данак стојећим плаћати, пак онда га треба увхватити, протрести и казати: „плати данак, непријатељу божи!“ — Овде морам примјетити, да е ово место још најблажје у том дјелу човечје мржње!

А какав е турски свештеник? Чујмо о том безпристрадану пресуду академика Бланка: „Улема су глуши, недостойни онога чина, кога обнашаю, нити имаю о чему и најмањег дубоког схваћана. Њихов Шени ул Ислам далеко е у изображењу од последице Шванцолца застао.“

И то свештенство и онај закон влада у Турској. Можели се потоме когод чудити куд ни едан обећање Порте у живот неступи, и хришћани у својој худой срећи единако стено? Као год што Ислам мало способности за реформу има, тако исто мало су Турци цивилизација и човечанству приступачни.

Али консули су говорили о растећем изображењу у турским друштвима?“

— „Вандереру“ пак пишу из Београда од 24. Октоб: Као што се чини, турско е надмоћне устанак Кандиота угушило, пак сад би било време, да се правда и правичност свиима хришћанским поданицима Султана подели, како се слични кривни догађаји опет поновити неби могли. Али хоће ли Порте своје старе, труле политике одрећи се? Ја, кои Турке некако из ближе познам, неверуем томе никада. Мржни вере недонуста Султану, кои е староровац до крајности, да начело еднакости прокламира. И ако и против његове воље на благодет приморан буде то ће извршујући органи већ знати, шта ће у том случају чинити. Министри Н. турског Вел. тераю свагда лисичио политику; посланичком тјелу извјашаю, да су наше декои неправдама криви, кои су фанатични и непоудани, а пашама опет пишу: „Ти ишао по правом путу пророка ићи, ово писмо шилѣти се — да га имаш. Пеки!“ Ово е езгра политичке мудрости турске — и дол могу бољи времене јдни хришћани очекивати, док овакова политика

